

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Мариана Кирилова Янева*
УНСС, катедра „Икономика на туризма“
Научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Туризъм“ в НБУ.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № З-РК-302/07.08.2023 г. на ректора на НБУ- проф. Пламен Дойнов, д.н..

Автор на дисертационния труд: *Аделина Савова Стоянова*

Тема на дисертационния труд: *„Изследване на екологичния туризъм с образователна цел в контекста на индустрията на изживяванията в туризма“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *департамент „Администрация и управление“*, секция „Туризъм“ на НБУ. Аделина Савова Стоянова е докторант на самостоятелна подготовка, отчислена с право на защита в докторска програма „Туризъм“, НБУ, Професионално направление 3.9. Туризъм, научна специалност „Туризъм“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

Представеният за **рецензия** дисертационен труд на докторант Аделина Стоянова, авторефератът и научните публикации, свързани с дисертационния труд са резултат от самостоятелно научно изследване. **Структурата** на дисертационния труд почива върху добре обоснована логика, последователност и връзка между третираните проблеми. Състои се от увод (7 стр.), изложение в три глави (139 стр.), заключение (2 стр.),

списък на използваните литературни източници (10 стр.) и приложения (44стр.). Разработката е в **обем** от 211 страници. В основния текст са илюстрирани 36 фигури и 6 таблици.

- *Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд*

Аргументирано и убедително са открити **актуалността и значимостта** на изследваната проблематика, предвид че около 2/3 от пътуванията в световен мащаб са насочени към природните туристически ресурси, което от своя страна води до риск от увреждане или унищожаване на природната среда – проблем, който през последните години става все по-значим и сериозен. Проучени са възможностите за създаването на една нова, модерна перспектива за развитие и предлагане на екологичен туризъм с образователен елемент в контекста на индустрията на изживяванията, който да даде нов тласък в разбирането и практикуването на екологичен туризъм в България.

Основната цел на дисертационния труд е ясно и точно дефинирана – „да се докаже необходимостта от създаване на нова туристическа платформа, която да предлага съвременни и отговарящи на очакванията на туристическия потребител образователни екологични пътувания с акцент върху изживяванията, посредством установяването на връзки и зависимости между разглежданията категории понятия”. Постигането на целта е осъществено чрез решаването на **5 изследователски задачи**.

Правилно са разграничени **обектът** на изследването – „различните форми за практикуване на екологичен туризъм с образователен елемент на територията на Република България” и **предметът** на изследването – „нагласите и желанията, които потребителите на екологични туристически услуги имат; техните очаквания при практикуване на екологичен туризъм с образователен елемент и оценка на изживяванията, които търсят, посредством практикуването му”.

Подходящо е формулирана **основната теза** на дисертационния труд, която се базира на разработване на нов продукт, съчетаващ устойчивото опазване на околната среда, с акцент върху изживяванията като добавена стойност от неговото потребление. Правилно са дефинирани **5 работни хипотези**.

Ограниченията, съпътстващи дисертационния труд, са свързани най-вече с данните, отнасящи се единствено за формите на екологичен туризъм в България и броят на анкетираните лица (120), на които се основават статистическите данни, касаещи туристическите изживявания в екологичния туризъм.

- *Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).*

Източниците на информационно осигуряване обхващат монографии и научни трудове на български и чуждестранни автори, разглеждащи проблематиката относно екологичният и образователният туризъм; специализирани издания на стопански и туристически организации; закони и нормативни актове в областта на туризма; доклади от регионални, национални и международни конференции; статистически издания на международни туристически организации и НСИ.

Използваната научна литература включва 151 заглавия, от които 68 на кирилица и 83 на латиница. Докторант Аделина Стоянова **познава добре** концепциите на известни автори по изследваната проблематика и успешно ги интерпретира. Литературните източници са ползвани **добросъвестно и коректно**.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Акцентира се върху основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд*

Съдържанието на дисертационния труд свидетелства, че докторант Аделина Стоянова е реализирала **задълбочено научно изследване** и много добро **практическо доказателство** на авторовите цел и задачи. **Стилът** е стегнат и точен. Текстът е написан на разбираем **научен език**.

В **увода** е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е необходимостта от изследване на екологичния туризъм с образователен елемент в контекста на индустрията на изживяванията.

Първа глава на дисертационния труд **„Същностни характеристики на екологичния туризъм”** разглежда теоретичните основи на екологичния туризъм. Специално внимание е отделено на устойчивото развитие на екологичния туризъм. Изследователският интерес е насочен към възможностите за повишаване на образователния елемент в екологичния туризъм.

Във **втора глава** на дисертационния труд **„Проучване на факторите, влияещи върху туристическите изживявания в екологичен контекст”** са анализирани същността и спецификата на икономиката на изживяванията. Поставен е акцент върху факторите, влияещи върху изживяванията по време на екологични пътувания. Представени и анализирани са резултатите от онлайн проучване сред 120 анкетиранни потребители на екологичен туризъм на възраст между 25-55г.

В трета глава на дисертационния труд „Нов подход за разработване на модел на екологично пътуване” е представена нова, актуална и съвременна дигитална платформа, която да предлага екологичен туризъм с образователен аспект, в контекста на индустрията на изживяванията.

Представени са основни **изводи и обобщения** за дисертационния труд. В **заключението** са обобщени основните анализи от проведеното изследване.

- *Обръща се внимание на използваната методология*

Използваната методология се основава на съвкупност от научноизследователски подходи и методи. Те са индукция и дедукция, проучване и наблюдение, анализ и синтез, интервю и анкетно проучване, планиране и развитие.

- *Дава се оценка на изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд.*

Откритите **научни и научно-приложни резултати** представляват оригинален принос в науката за туризма. Те дават основание за извода, че целта на дисертационния труд е **постигната**. Изследователските задачи са **изпълнени**. Изследователската теза е **потвърдена**. Формулираните хипотези са **доказани**.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- *Оценка за приносите, посочени от дисертанта*

Докторант Аделина Стоянова **правилно е формулирала приносите** в дисертационния труд. Представената справка за приносите е коректна и реално отразяваща постигнатите резултати.

- *Акцентира се върху основните научни и/или научно-приложни приноси в дисертационния труд.*

Считам, че в дисертационния труд ясно се открояват **научни и научно-приложни приноси**. Те могат да бъдат систематизирани, както следва:

първо – очертани са теоретичните основи на екологичния туризъм и са установени връзките и зависимостите между понятията „екология“, „образование“ и „изживявания“. Този принос може да се открие като теоретичен.;

второ – като научен принос може да се посочи идентифицирането на наличието на нови възможности за разнообразяване на екологичните туристически пътувания чрез засилване на образователния елемент в тях;

трето – друг научен принос е установяването на мястото на изживяванията в екологичния туризъм в посока неговото развитие;

четвърто – практико-приложният принос се изразява в предложени модел за разработване на нови еко-програми с образователна цел и акцент върху изживяванията, с дигитално приложение.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

- *Посочват се публикациите*

Докторант Аделина Стоянова има **8 научни публикации**, пряко свързани с тематиката на дисертационния труд, в т.ч. 2 самостоятелни и 6 в съавторство, от тях 3 под печат. 7 публикации са на български език, а 1 е на английски език. Част от докладите са реализирани от участия в международни научни и научно-практически конференции и симпозиум, публикувани в редактирани колективни токове и списания, **от които 3 реферирани в СЕЕОЛ.**

- *Дава се оценка на степента на разпространение на получените резултати в научната литература.*

Публикациите на докторант Аделина Стоянова са **представителни** и осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред академичната общност и заинтересованите среди от туристическия бизнес. Научната продукция, посветена на третираната проблематика, превишава минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор”, съгласно чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

6. Оценка на автореферата

- *Дава се оценка на коректността и степента на отразяване на съдържанието на дисертационния труд в автореферата.*

Авторефератът е в обем от **53 страници**. Той коректно кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид изследваните проблеми.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

На предварителното обсъждане на дисертационния труд бяха отправени някои бележки и препоръки, които са отразени добросъвестно. Те подобриха общото представяне на разработката, като самостоятелно изследване с безспорни научни и научно-приложни приноси.

Смятам, че докторантът притежава достатъчно възможности да разшири публикационната си активност, както в областта на екологичният туризъм и икономиката на изживяванията, така и в други области.

Въпроси:

1. Съществуват ли извън България подобни дигитални продукти (в сферата на екологичния туризъм или извън нея), от които бихме могли да черпим опит и идеи?
2. С кои организации (участници в бизнеса или мезо- и макро

управлението в туризма) би могла да си партнира Eco Wanderlust в своята дейност.

8. Заключение

С убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Изследване на екологичния туризъм с образователна цел в контекста на индустрията на изживяванията в туризма”. Цялостната ми оценка на труда, базирана на неговата актуалност, структура и съдържание ми дава основание да приема, че в него се съдържат предвидените в чл. 6 (3) на ЗРАСРБ и в чл. 27 (1) от ППЗРАСРБ научно-приложни резултати

Дисертационният труд е **научно-приложно решение** на реален практически проблем с обществена значимост. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания в областта на туризма и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Изхождайки от убедителните доказателства за научно-приложните резултати с характер на приноси, докторантът е постигнал целта на дисертационният труд и е изпълнил съответните задачи. Той коректно формулира и аргументирано защитава своята докторска теза, познава добре литературните източници, изказва собствено мнение, демонстрира възможности за провеждане на самостоятелно изследване и интерпретация на резултатите, а също така и възможност да ги представя разбираемо. С направените обосновани научни изводи и препоръки той обогатява съществуващите научни знания в областта на екологичния туризъм и индустрията на изживяванията.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да вземат решение „**ЗА**” присъждането на **образователната и научна степен „доктор”** в област на висшето образование **3. „Социални, стопански и правни науки”**, професионално направление **3.9. „Туризъм”**, научна специалност **„Туризъм”** на **АДЕЛИНА САВОВА СТОЯНОВА** докторант на самостоятелна подготовка при НБУ.

10.10.2023 г.
София

Рецензент:
(проф. д-р Мариана Янева)

SCIENTIFIC REVIEW

From: *Prof. Dr. Mariana Kirilova Ianeva*

UNWE, Department "Economics of tourism"

Research specialist "Economics and Management (Tourism)"

Regarding: dissertation work for awarding the educational and scientific degree "doctor" in the scientific specialty "Tourism" at the NBU.

Reason for presenting the review: participation in the composition of the scientific jury for the defence of the dissertation according to Order No. 3-PK-302/07.08.2023 of the rector of the NBU – Prof. Plamen Doinov, Ph.D.

Author of the dissertation: *Adelina Savova Stoyanova*

Dissertation Topic: *“Research on educational ecotourism in the context of the experience tourism industry”*

1. Information about the dissertation student

The PhD student was trained in a doctoral program at the *Administration and Management Department, Tourism Section* of NBU. Adelina Savova Stoyanova is a self-study PhD student, enrolled with the right of defence in the doctoral program "Tourism", NBU, Professional direction 3.9. Tourism, scientific specialty "Tourism" for the acquisition of an educational and scientific degree "doctor".

2. General characteristics of the presented dissertation work

•Structure, volume

The dissertation work of PhD student Adelina Stoyanova submitted for **review**, the abstract and scientific publications related to the dissertation work are the result of independent scientific research. The **structure** of the dissertation rests on a well-grounded logic, consistency and connection between the treated problems. It consists of an introduction (7 pages), an exposition in three chapters (139 pages), a conclusion (2 pages), a list of used references (10 pages) and appendices (44 pages). The paper consist of 211 pages. In the main text 36 figures and 6 tables are illustrated.

• Assessment for: topicality; purpose; tasks; object; subject; main thesis of the dissertation

Argumented and convincing, the **relevance and significance** of the

researched issues are highlighted, considering that about 2/3 of the trips worldwide are aimed at natural tourism resources, which in turn leads to the risk of damage or destruction of the natural environment – a problem that in the recent years has become more and more significant and serious. Explored are the possibilities for the creation of a new, modern perspective for the development and offering of ecotourism with an educational element in the context of the experience industry, which would give a new power to understanding and practice of ecotourism in Bulgaria.

The main goal of the dissertation work is clearly and precisely defined – "to prove the need to create a new tourism platform that offers modern and meeting the expectations of the tourist consumer, educational ecological trips with an emphasis on experiences, by establishing connections and dependencies between the views categories of concepts". The goal was achieved by solving **5 research tasks**.

The object of the research – "the different forms of practicing ecotourism with an educational element on the territory of the Republic of Bulgaria" and **the subject of the research** – "the attitudes and wishes that the users of ecotourism services have; their expectations when practicing ecotourism with an educational element and evaluating the experiences they seek by practicing it".

The main thesis of the dissertation is appropriately formulated, which is based on the development of a new product combining sustainable environmental protection with an emphasis on experiences as added value from its consumption. **Five working hypotheses** are correctly defined.

The limitations accompanying the dissertation work are mainly directed to the data relating only to the forms of ecotourism in Bulgaria and the number of respondents (120), on which the statistical data concerning tourist experiences

in ecological tourism are based.

- *Scientific literature used (assessment of the dissertation student's awareness of the issues considered in the dissertation).*

The sources of information provision include monographs and scientific works of Bulgarian and foreign authors, examining the issues related to ecological and educational tourism; specialized publications of business and tourist organizations; legal and regulatory acts in the field of tourism; reports from regional, national and international conferences; statistical publications of international tourist organizations and NSI.

The used scientific literature includes 151 titles, of which 68 are in Cyrillic and 83 are in Latin. PhD student Adelina Stoyanova knows well the concepts of famous authors on the studied issues and successfully interprets them. References have been used in **good faith and correctly**.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

- *Emphasis is placed on the main scientific and/or scientific-applied results achieved in the dissertation work*

The **content** of the dissertation testifies that the PhD student Adelina Stoyanova has carried out a **thorough scientific study** and a very good **practical proof** of the author's goals and tasks. The style is tight and precise. The text is written in understandable **scientific language**.

The logical framework of the exhibition is presented in the **introduction**. The need to research ecotourism with an educational element in the context of the experience industry is justified.

The **first chapter** of the dissertation "**Essential characteristics of ecotourism**" examines the theoretical foundations of ecotourism. Special attention is paid to the sustainable development of ecotourism. The research

interest is focused on the possibilities of increasing the educational element in ecotourism.

In the **second chapter** of the dissertation work “**Study of the factors affecting tourist experiences in an ecological context**” are analysed the essence and specifics of the economy of experiences. Emphasis is placed on factors influencing ecotravel experiences. The results of an online survey among 120 polled users of ecotourism between the ages of 25-55 are presented and analysed.

In the **third chapter** of the dissertation “**A new approach to developing an ecological travel model**” a new, up-to-date and modern digital platform is presented to offer ecotourism with an educational aspect, in the context of the experience industry.

Main **conclusions and summaries** of the dissertation work are presented. In the **conclusion**, the main analyses from the conducted research are summarized.

- *Attention is paid to the methodology used*

The **applied methodology** is based on a set of research approaches and methods. They are induction and deduction, research and observation, analysis and synthesis, interview and survey, planning and development.

- *The performance of the assigned tasks and the achievement of the goal of the dissertation work are evaluated.*

The distinguished **scientific and scientific-applied results** represent an original contribution to the science of tourism. They give grounds for the conclusion that the aim of the dissertation work has been **achieved**. The research tasks have been **completed**. The research thesis is **confirmed**. The formulated hypotheses have been **proven**.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

- *Evaluation of the contributions indicated by the PhD student*

PhD student Adelina Stoyanova **correctly formulated the contributions** in the dissertation. The presented statement of contributions is correct and realistically reflects the results achieved.

- *Emphasis is placed on the main scientific and/or scientific-applied contributions in the dissertation work.*

I believe that **scientific and scientific-applied contributions** clearly stand out in the dissertation work. They can be systematized as follows:

first – the theoretical foundations of ecotourism are outlined and the connections and dependencies between the concepts of "ecology", "education" and "experiences" are established. This contribution can be distinguished as theoretical.;

secondly – as a scientific contribution, the identification of the presence of new opportunities for diversifying eco-tourist trips by strengthening the educational element in them can be indicated;

third – another scientific contribution is the establishment of the place of experiences in ecotourism in the direction of its development;

fourth – the practical-applied contribution is expressed in the proposed model for the development of new eco-programs with an educational purpose and an emphasis on experiences, with a digital application.

5. Evaluation of dissertation publications

- *Publications are indicated*

PhD student Adelina Stoyanova has 8 scientific publications directly related to the subject of the dissertation work, including 2 single and 6 co-authored, of which 3 are in print. 7 publications are in Bulgarian, and 1 is in English. Part of the reports are realized from participation in international

scientific and scientific-practical conferences and symposiums, published in edited collective volumes and journals, of which 3 are **referenced in CEEOL**.

• *An assessment of the degree of dissemination of the obtained results in the scientific literature is given.*

The publications of PhD student Adelina Stoyanova are **representative** and ensure sufficient **dissemination of the research results** among the academic community and interested circles of the tourism business. The scientific production, dedicated to the treated issues, exceeds the minimum national requirements for acquiring the Doctorate of the National Academy of Sciences, according to Art. 2b, para. 2 and 3 of LDAS.

6. Evaluation of the autoref

• *An assessment of the correctness and degree of reflection of the content of the dissertation work in the abstract is given.*

The abstract is **53 pages** long. It correctly corresponds with the dissertation work and reliably presents the researched problems in a synthesized form.

7. Critical notes, recommendations and questions

At the preliminary discussion of the dissertation work, some comments and recommendations were made, which are reflected in good faith. They improved the overall presentation of the development, as an independent study with indisputable scientific and scientific-applied contributions.

I think that the PhD student has enough opportunities to expand her publication activity, both in the field of ecotourism and the economy of experiences, and in other areas.

Questions:

1. Are there similar digital products outside of Bulgaria (in the field of ecotourism or beyond) from which we could draw experience and ideas?
2. Which organizations (business participants or meso- and macro-management in tourism) could Eco Wanderlust partner with in?

8. Conclusion

With conviction, I give a **positive evaluation** of the dissertation work on the topic "Educational ecotourism research in the context of the tourism

experience industry". My overall assessment of the work, based on its relevance, structure and content, gives me reason to assume that it contains the provisions provided for in Art. 6 (3) of LDAS and in Art. 27 (1) of RILDASRB scientific and applied results.

The dissertation is a **scientific-applied solution** to a real practical problem of social significance. The PhD student has in-depth theoretical knowledge in the field of tourism and the ability to conduct independent research. Based on the convincing evidence of the scientific-applied results with the nature of contributions, the PhD student has achieved the goal of the dissertation work and fulfilled the relevant tasks. She correctly formulates and argumentatively defends her doctoral thesis, knows the literary sources well, expresses her own opinion, demonstrates the ability to conduct independent research and interpretation of the results, as well as the ability to present them comprehensibly. With the reasoned scientific conclusions and recommendations made, it enriches the existing scientific knowledge in the field of ecotourism and the experience industry.

I propose to the respected members of the scientific jury to decide "**FOR**" the awarding of the **educational and scientific degree "doctor"** in the field of higher education **3. "Social, economic and legal sciences"**, professional direction 3.9. "Tourism", scientific specialty "**Tourism**" of **ADELINA SAVOVA STOYANOVA**, PhD student of self-study training at NBU.

10.10.2023
Sofia

Reviewer:
(Prof. Dr. Mariana Ianeva)